

Uvod

Da bi lahko opredelili duševne motnje moramo najprej sploh vedeti kaj pomeni za družbo biti normalen oz. biti nenormalen. Mnogi opozarjajo na sumljivo rabo kategorij normalnega in nenormalnega na duševnem in osebnostnem področju. Normalno je v strogem smislu vse, kar se ujema s postavljeno normo, vsaka družba živi v okviru svojih norm, zato se pojavijo težave, saj je takšnih norm več. Lahko rečemo da so mnenja o normalnosti odvisna od tega kaj vzamemo za normo, zato o tem kaj je normalno in kaj ni težko govorimo. Vemo da posamezniki s svojimi posebnimi in izjemnimi lastnostmi že od nekdaj zbudijo pozornost. Ljudje, ki so duševno prizadeti, niso zmožni enako uravnati svojega življenja kot drugi.

Kaj je duševna motnja?

Duševne motnje so stanja motnega doživljanja, čustvovanja, mišljenja in vedenja. Tako kot fizična bolezen tudi duševna motnja vključuje veliko težav in stisk.

Obstaja več vrst duševnih motenj; ena izmed njih so osebnostne motnje. Duševna motnja pogosto vključuje občutke depresivnosti, strahu, zmedenost, pa tudi izgubo stika z realnostjo. S tem se mnogi ljudje srečajo ob določenem času, pogosto nenajdejo in po stresnem življenjskem dogodku. Duševne bolezni nikakor niso odraz šibkega značaja, temveč imajo tako kot telesne bolezni svoje biološke, kemične in genetske vzroke, ter vzroke v človekovem socialnem okolju. Najbolj prizadenejo posameznika in njegove svojce, posredno pa tudi širšo skupnost.

Duševne motnje se ne pojavljajo le pri duševnih bolnikih. Pomembno je, da te motnje prepoznamo in se nanje ustrezno odzovemo.

Kaj povzroča duševno motnjo?

Vsi imamo gotovo psihološko moč in nemoč. Določeni sta z vpliv okolja in preteklimi življenjskimi izkušnjami in morda nekaterimi lastnostmi centralnega živčnega sistema. Imamo pa tudi številne socialne podpore, kot so naša družina, prijatelji, skrbniki, ki nas varujejo pred življenjskimi stresi in napetostmi.

Večina težav z duševnim stanjem nastane kot rezultat dogodkov in naše zmožnosti soočanja z njimi. Posebno ranljivi postanemo ob določenih priložnostih, npr. ob izgubi ljubljene osebe ali zaposlitve. V takšnih okoliščinah običajno doživljamo čustveno stisko. Razvije se lahko duševna motnja. Zelo je pomemben način odziva okolja na to motnjo.

Kako pogoste so duševne motnje?

Pogostost duševnih motenj je podobna pogostosti srčnih obolenj in trikrat pogostejša od rakavih obolenj.

KLASIFIKACIJA DUŠEVNIH MOTENJ:

Tradicionalno duševne motnje razdelimo v dve večje skupine: psihoze in nevroze.

Nevroze so blažje oblike duševnih motenj, z manj motečimi in izrazitimi simptomi.

Psihoze pa so hujše oblike duševnih motenj z izrazitimi in nenavadnimi simptomi, ki motijo ali preprečujejo normalno delovanje.

Na splošno duševne motnje razdelimo v tri skupine:

1. SKUPINA PSIHOREAKTIVNIH, NEVROTSKIH OZ. OSEBNOSTNIH MOTENJ: (nevroze, nepsihotične osebnostne motnje, bolezni odvisnosti v njihovi začetni fazi); označujejo jih relativno blagi simptomi, jih ne podedujemo, zdravljenje pa poteka predvsem psihoterapevtsko.

2. SKUPINA ENDOGENIH PSIHIČNIH MOTENJ, PSIHOZE: (shizofrenija, manično-depresivna psihoza, atipične endogene psihoze); simptomi so tu izraziti, nenavadni, pisani, praviloma pa ne zadevajo zavesti in intelektualnih funkcij. Podedujemo nagnjenost k tej skupini duševnih motenj. Terapija je biološka (insulinska in konvulzivna terapija)

3. SKUPINA ORGANSKIH MOTENJ: (motnje zavesti, motnje spomina, demenca, spremembe v osebnosti in čustvovanju); terapija je biološka.

Kakšni so možni izhodi?

Možnih izhodov je več. Na določeni stopnji v posameznikovem življenju lahko mnogi razvijejo psihotične, nevrotične simptome, ali odvisnost od alkohola in drog-in lahko ozdravijo. Pri nekaterih ljudeh pa simptomi trajajo, se ponavljajo, bolezen pa je lahko obvladljiva (npr, tako kot sladkorna bolezen-ne moremo je pozdraviti, lahko pa jo obvladujemo). Včasih pa bolezen lahko vodi v trajno duševno spremembo.

Veda, ki se ukvarja z zdravljenjem in ugotavljanjem duševnih motenj se imenuje PSIHIATRIJA. Psihiatrija je grška izpeljanka iz besed PSIHE (duša) in IATREIA (zdravljenje). Psihiatrija se ukvarja z vsemi vrstami motenj. Zdravljenje lahko poteka z zdravili ali pa s psihoterapijo, ki je lahko individualna ali skupna.

MOTNJE OSEBNOSTI

Osebnostne motnje so globoko vtisnjene oblike vedenja, ki so v neskladju in neizprosni odgovori na široko paleto osebnih in socialnih situacij. Lahko so povezani s težavami in problemi v socialnem delovanju.

Bolniki z osebnostnimi motnjami so zelo številčni tako v splošni medicini, kot v psihiatriji. Pri tem izpadejo predvsem razprave ali gre pri ljudeh za bolezen v pravem pomenu besede ali pa le za motnjo značaja in vedenja.

Osebnostne motnje lahko prepoznamo v adolescenci ali še prej in se nadaljujejo v odraslosti. Osebnostno moteni ljudje so zaradi svojih nezadovoljujočih odnosov z drugimi in zaradi svoje nesposobnosti, da bi bili učinkovitejši, pogosto zelo nezadovoljni.

Kako pride do motenj osebnosti?

Primarne posledice:

1. Osebne drže ali zadržanja - to je odnos, ki ga zavzamemo do zunanjega sveta in mu damo svoj privdih.
2. Začaran krog - človek marsikaj naredi narobe. Ne najde pravega časovnega ritma za jemanje, dajanje, nima občutka za mero. Okolica začne jemati takega človeka kot čudnega, kar se izraža v njihovih reakcijah. To človek sprejme po svoje in ker spet nima mere in občutka, je krog sklenjen.
3. Pasivnost - Da se človek ne bi spustil v reševanje svojih problemov, se lahko zateče, pobegne, v pasivnost. Nadomestilo za zunanja zadovoljstva išče v sebi in tako postaja še pasivnejši. Poraženo pričanja uživati v svoji pasivnosti. Ker ni sposoben konstruktivno reševati življenjskih zadev, skuša svoj občutek vrednosti obvarovati z ustvarjanjem idealov in ideologij.
4. Iluzionarna pričakovanja - Napetosti in siljenja se kopičijo, čim dalj in čim bolj človek pogreša zaželeno. Razvijejo se iluzionarna pričakovanja, ker obstaja v ozadju zadržan živno pričakovanje, da bo želeno enkrat res doživeto. Čim večji je občutek prikrajšanosti, večja so pričakovanja. Sčasoma postajajo pričakovanja že zahteve. Človek vse težje loči realnost od fantazije, zato zahteva, da mu njegovo življenje izpolni, kar pričakuje. Enako pričakuje od okolice.

Sekundarne posledice:

1. Lagodnost - Zaradi življenjskih neuspehov začne človek iskati nadomestila znotraj sebe. Tako se začne razvijati lagodnost, ki

DUŠEVNE MOTNJE

pomeni opuščanje aktivnosti in izgubo pripravljenosti za konstruktivno delo.

2. Nadkompensacija - Človek se nadpovprečno trudi, da bi zadostil svojim potrebam in potrebam okolice. Zaveda se izvora svoje prizadetosti. Ni pa preudaren in domnevno zdrava življenjska sila se izkaže zgolj kot zaganjanje, vznemirjenost in razdražljivost. V sled napisanemu se ustvarja umetni videz situacije.
3. Ambivalenca - To je boj med težnjo po pasivnosti in aktivnostjo neuresničenih življenjskih teženj. Človek zaletavajoče ali plašno nekaj naredi, nato pa takoj z nasprotnim impulzom prekliče ali zanika prvotno potezo.
4. Nevrotične ideologije - Človek svojo nezmožnost realističnega življenjskega udejstvovanja utemeljuje z nazorskimi in drugimi idejami in ideali. Ponavadi je temu pripet apel, da naj okolica stori tisto, česar sam ne zna ali si ne upa tvegati z lastnim izpostavljanjem.
5. Samoidealizacija - Zaradi življenjske nesposobnosti se zniža nivo samospoštovanja, zato človek dvigne obrambne sisteme in ukrepa. Eden izmed načinov je zatekanje v ideologije. Eden naslednjih pa je umetno povečevanje vrednosti na račun umetnega vrednostnega sistema, s katerim se ograjujemo od okolice.

Tercialne posledice:

1. Reparacijske zahteve
2. Nezadovoljiva delovna tehnika
3. Nezadovoljivo znanje
4. Nezadovoljivo ravnanje z ljudmi
5. Nezadovoljiva uporaba prostega časa
6. Sovražnost do sebe

Razvrstitev motenj osebnosti:

Razdelitev obsega tri skupine:

1. SKUPINA:

PARANOIDNA, SHIZOIDNA IN SHIZOTIPSKA MOTNJA; skupna lastnost teh ljudi je, da se zdijo »čudni« in ekscentrični.

DUŠEVNE MOTNJE

2. **SKUPINA:**
HISTRIONIČNA, NARCISISTIČNA, ANTISOCIALNA IN BORDERLINE MOTNJA; skupna značilnost teh ljudi je, da so dramatični, razburljivi in labilni.

3. **SKUPINA:**
IZOGIBAJOČA SE, ODVISNA, KOMPULZIVNA IN PASIVNO – AGRESIVNA MOTNJA; skupna značilnost teh ljudi je, da se zdijo plašni, inhibirani in anksiozni.

SLOVARČEK

norma – kar določa, kakšno sme, mora biti kako ravnanje, vedenje, mišljenje

ambivalenca – hkratio uveljavljanje obeh protislovnih čustev

reparacija – dajatev, ki se določi pripadnikom premagane države, vojna odškodnina

ekscentričen – ki se zelo razlikuje od običajnega, normalnega; nenavaden, opazen

labilen človek – ki se zelo lahko, hitro menja; nestalen, neuravnovešen

LITERATURA:

- Maja Rus MAKOVEC : ZLORABA MOČI IN DUŠEVNJE MOTNJE TER POTI IZ STISKE, Cankarjeva založba; Ljubljana 2003
- Janez MUSEK : OSEBNOST, Dopisna delovna univerza UNIVERZUM, Ljubljana 1982
- Stanislav BRAS, Lev MILČINSKI... : PSIHIATRIJA; Državna založba Slovenije, Ljubljana 1986
- Alenka KOMPARE...: PSIOLOGIJA-SPOZNANJA IN DILEME; DZS, Ljubljana 2001
- POMOČ ČLOVEKU V STISKI/urednica Onja Tekavčič-Grad-Ljubljana: Litterapicta, 1994
- MUSEK, Janez, PEČJAK, Vid : PSIHLOGIJA, Educy, Ljubljana 1997
- POGOVORI Z LJUDMI V DUŠEVNIH STISKAH: Priročnik za svetovanje/ urednica Onja Tekavčič -Grad. -Ljubljana: Psihiatrična klinika: Slovensko združenje za preprečevanje samomora, 2003

KAZALO

UVOD.....	2
Kaj je duševna motnja?.....	2
.....	2
Kaj povzroča duševno motnjo?.....	3
.....	3
Kako pogoste so duševne motnje?	3
.....	3
KLASIFIKACIJA DUŠEVNIH MOTENJ	3
.....	3
Kakšni so možni izhodi?.....	4
.....	4
MOTNJE OSEBNOSTI.....	5
.....	5
Kako pride do motenj osebnosti?.....	5
.....	5
Razvrstitev motenj osebnosti.....	7
.....	7
SLOVARČEK.....	8
.....	8
LITERATURA.....	9
...	9